

Κι' όπως στην ανοιξιάτικη νύχτα, σαν ένας ποταμός,
Στρωτός και μεγαλόπρεπος φαντάζει ο Γαλαξίας,
Τών θαυμαστών σου, νά, *Στροφών*, ο πάνσοφος κυματισμός,
Που γαληνεύει με το φώς της θείας άταραξίας

Κ' ή χάρη σου δέν ξμεινε μόνο στη ρίμα, του ρυθμού
Πήρε το δώρο το άκριβό κι' αύγερινά μαρμαίρει,
Της πρόξας σου της άφιαστης ξεχωριστό το άστέρι,
Χαρά τών ανοιχτών ματιών και χάριμα του διαλογισμού.

Νά της *Γαλλίας της παλιās τὰ παραμύθια*, οι χρυσαφιές
Σά μάλαμα βενέτικο *Σελίδες σου*, όλες, όλα,
Σκίτσα μονόγραμμα, πλατειά χρωματισμένες ζωγραφιές,
Πρόσωπα, πράγματα, καιροί και τόποι, φεγγεβόλα.

Νά, οι *Θύμησές σου*, μιά καρδιά μέσα στη σκέψη τη βαθεία,
Σαν μέσ' στο ροδοσύννεφον ή τρικυμία κλεισμένη,
Που κι' αν ξεσπάει κάμμιά φορά, πάλι μ' άθάνατη δροσιά
Και μ' άγιο φώς μάς ραίνει.

Κ' ή *Κριτική σου*, νά, ή άδρη κ' ή λαγαρή, μέσ' στα σοφά
Και στα μεγάλα, άπέραντο, καινούργιο δρόμο άπλώνει,
Κι' όλα ανοιχτά τὰ μυστικά του Λόγου, κι' όλα τὰ κρυφά
Του σίγλου, λαμπερότατα, καθώς τὰ φανερώνει.

Κι' ως ξεδιπλώνεται γοργά, κι' όπως ξεφεύγει άχτιδωτά,
Το μελιχρό το φέγγος της πιό χαμηλά το ρίχνει,
Και κάνει τὰ μικρότερα νά ξεχωρίζουνε κι' αυτά,
Καθώς όραία τὰ δείχνει.

Κι' όλα στον ήλιο μιάς ζωής διανοημένης και άυστηής,
Τὰ πάντα άρμονισμένα,
Που βγήκε, μεσουράνησε κ' έδωσε ύπέροχα, χωρίς
Στο ζαφειρένιο σου ουρανό γέφυρο άχνό κανένα.

Κι' αν ο διπλός ο θαυμασμός τών πιό τρανών στέκετ' όμπρός
Στο μεγαλειό σου, ιερό, διπλό όπως λάμπει τώρα,
Μά αντίκρι σου έτσι ως θραύεται του φτόνου ο πράσιнос ο ά-
[φρός].
Νά φαίνονται πιό φανταχτά τὰ δυο θεϊκά σου δώρα.

Γιατ' έτσι ή μοίρα έμοίρανε άπ' το χυδαίο νά ύβριστείς,
Μά και ναός του νοῦ και της γενναίας καρδιάς νά γίνεις,
Τι δέ δοξάζεις μοναχά την Τέχνη 'Ολύμπιος ποιητής,
Μά κι' άνθρωπος, το μάθημα το πιό ύψηλό μάς δίνεις.

M. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

Στο δραματικό διαγωνισμό που προκήρυξε ο κ. Άλ-
φρέδος Ρότσιλντ, με «έπαθλον κατατεθέν κτλ.» 5,000 δραχ-
μές «συνιστάται ή νέα Έλληνική γλώσσα, *άποκλεισμένου*
του μαλλιαρισμού». 'Ο σοφός και άτριχος κ. Ρότσιλντ
προμηθεύει όπλα και μαρούτια ώστε είναι καταλληλότετος
νά μιλήσει και για γλώσσα και νά κάνει τη σοφή αυτή
διάκριση μεταξύ νέας Έλληνικής γλώσσας και μαλλιαρι-
σμού. Κρίμα μοναχά που στη σοφή του προκήρυξη, που
μοιάζει περισσότερο προκήρυξη δημοπρασίας παρά δραμα-
τικού διαγωνισμού, δέ μάς όρίζει και τὰ σύνορα της μιανής
και της άλλης γλώσσας, μ' ένα «'Απαγορεύεται διά ροπά-
λου το σύρειν», για νά μπορέσουμε νάν του τὰ σεβαστούμε.

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΖΟΥΓΡΑΦΙΕΣ

ΔΥΟ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΒΙΒΛΙΑ

I

N. ΠΟΡΙΩΤΗ.—'ΡΟΔΟΠΗ'.— *Τραγωδία*

Ο βασιλιάς Δημοχάρης περνώοντας με τὰ ζου-
στάτα του από την πατρίδα του Αίμου, καλέστηκε
άπ' αυτόν στον ξακουσμένο του άνθόκηπο, νά τονέ
φιλέψη με όλους τους άρχοντες και τους κεντάρ-
χους. 'Ο λόγος τó έφερε, κι άπάνου στο συμπόσιο, έ
Αίμος άρχισε της άδερφής του της Ροδόπης τó έγ-
κώμιο. Κ' εΐτανε τούτο όχι για τὰ κάλλη της μόνο
μά και για την τιμή. Τίποτα δέν μπορεί νά την
πλανέση, μηδέ φιλιά ή διαμάντια, μάγια, μαργα-
ριτάρια ή κάλλη άντρίκεια, μηδέ του Κραίσου όθη-
σαυρός. 'Ο Δημοχάρης καυχήθηκε πως ή γυναίκα
σέρνεται και σκλαβώνεται σε ό,τι λάμπει, και στοί-
χημα έβαλε με έρκο, νά πλανέση τη Ροδόπη την
ΐδια νύχτα. Κι' ά χάση, αυτός, νά παίρνη ο Αίμος
τη χρυσή κορώνα, τó βασίλειό του, όλα τάγαθά του.
Κι' αν κερδίση, νά χάνη ο Αίμος τη ζωή.

'Η Ροδόπη, από τρανό ρηγικό γένος, βασιλο-
πούλα περήφανη, στο άνθισμα της όμορφιάς της,
φλογίζεται όλη από τη λαχτάρα της Λόξας. Κορώ-
να θέλει νά στολίση τó κεφάλι της και ταίρι ενός
βασιλιά νά γίνη. Νά προστάξη βασιλεία, άπέντρα
τρανή και ξακουστή νά σταθή. Και για νά φτάση
τόνειρό της, έτοιμη και στο αίμα, αν είναι ά-
νάγκη, νά μη διστάση. Με τó άτίμητο διαμάντι της
παρθενιάς της, που τη φυλάγει και την ύμνολογεί,
θά σύρη στα πόδια της σκλάβους της όμορφιάς της,
τους τρανούς ρηγάδες. Μά έ νούς της βλέπει: τού
κόσμου τὰ πράματα με φρόνηση και φροντίζει νά
βρίσκη τόν κρυμένο δόλο. Και μπροστά στ' άκριβά
και πολύτιμα στολίδια που της στέλνει την ώρα
αυτή ο βασιλιάς Δημοχάρης, σά νά λυγίζει και νά
σκλαβώνεται. 'Ο άποσταλμένος της φανερώνει τόν
έρωτα τού βασιλιά, που την άγάπησε από τη φήμη
της. Της ζητά χάρη νά τονέ δεχτή απόψε, νά χα-
ρή τη γλώκα του φιλιού της και στεφάνι την παίρ-
νει και βασίλισσα την κάνει.

'Η Ροδόπη ξαφνίζεται, γέρνει, δέχεται τὰ δώρα
και τάζει στο βασιλιά τó βραδινό άντάμωμα. 'Ομως
τό σαράκι της άμφιβολίας την τρώει. Τάχα ο βασι-
λιάς αλήθεια κηρύχνει ή κρύβουν τὰ λόγια του δό-
λο; Μήπως θέλει μοναχά την παρθενιά της νά χα-
ρή και νά την πετάξη ύστερα πομπεμένη; Στολλίζει

μέ τὰ πλούσια ρούχα της καὶ τὰ σταλμένα δῶρα τοῦ Δημοχάρη, τὴν εὐλόμορφη καὶ εὐλόευκη στὴν ὕψη σκλάβια της Κρινῶ, κοπελλούδα λιγερὴ στὰ δεκαφτά της χρόνια, καὶ τὴ βάνει νὰ υποκριθῆ τὴν ἴδια αὐτὴ βασιλοπούλα Ροδόπη στὸ βραδινὸ ἀντάμωμα τοῦ βασιλιᾶ. Τῆς κρύβει τὸν ἀληθινὸ σκοπὸ καὶ παρουσιάζει στὴν ἀπραγὴ παιδοῦλα σὰν παιγνίδι τὴν τέτοια υποκρισία. Ὁ σκοπὸς της, νὰ ἐκδικηθῆ, γιατί στὲ μεταξὺ μαθαίνει τὸ στοίχημα μὲ προδοσία. Τὸ πρῶτ' θὰ πομπέψῃ αὐτὴ τὸ βασιλιά, παλιὸ ἐχτρὸ τῆς γενιᾶς της, κηρύχνοντας πὼς μὲ μιὰ της σκλάβια τὸν ἔβαλε νὰ κοιμηθῆ, κ' ἔτσι ὁ ἀδερφός της Αἴμος κερδίζει τὴν κορώνια.

Σὰ χαράζει τὸ φεγγάρι, ὁ βασιλιάς Δημοχάρης ἔρχεται στὸ παλάτι, ἀνταμώνει τὴν Κρινῶ, παραστεκάμενη ἀπὸ τὴ Ροδόπη, ντυμένη μὲ ρούχα σκλάβιας. Τὸν ὁδηγεῖ σὲ πλούσια εὐωχία καὶ ξεφάντωμα. Ὁ Δημοχάρης πλανεύεται μὲ τὰ κάλλη τῆς ψεύτικης Ροδόπης καὶ σὰν ξημερώνει ξεχύνεται σὲ ὕμνους γιὰ τὴν ἀγκαλιὰ πού ἀναπαύτηκε τὴ νύχτα. Καὶ γιὰ νὰ κερδίσῃ τὸ στοίχημα δὲ λείπει νὰ τῆς πάρῃ σημάδια καὶ τὴν πλεξούδα της νὰ κόψῃ. Ὁμοῦς λαγγεμένος ἀπὸ τὰ κάλλη της ἐρκίζεται πὼς ῥήγισα θὰ τὴν κάμῃ καὶ τὴν κορώνια θὰ τῆς φορέσῃ. Ἡ Ροδόπη ἀκούγοντας τέτοια λόγια, ἀνάβει ὅλη ἀπὸ τὴ γυναίκεια ζήλια. Καὶ σὰ φεύγει ὁ βασιλιάς, ἀίνοντας τίς πιδ τρανές χάρες καὶ ὑπόσχεται, ἡ Ροδόπη βλέπει πὼς ἡ Κρινῶ δὲν εἶναι ἡ χτεσινὴ ταπεινὴ παιδοῦλα. Τὰ λόγια, τὰ χάδια, τὸ γνῶρισμα τοῦ κόσμου πού πήρε καὶ τοὺς ἔρκους ἀπὸ τὸ βασιλιά, τὴν ξυπνήσανε, τὴν ταράξανε, τὴν κάμανε τὸν ἑαυτὸ της νὰ νοιώσῃ. Ἀντιμιλᾷ μὲ θάρρος στὴ βασιλοπούλα. Θέλει νὰ μπῆ στὸ παλάτι, νὰ στολιστῆ γιὰ τὴν τελετὴ τῶν γάμων. Ἡ Ροδόπη βλέποντας τὸνεῖρό της νὰ τῆς φεύγῃ ἀπὸ τὰ χέρια ἔτσι ἀναπάντεχα καὶ σκληρὰ, μεθ' ἀπὸ κακία, ὄρμῃ πρὸς τὴν Κρινῶ καὶ τὴ σκοτώνει μὲ τὴν ἀστραφτερὴν περόνη, πού πέφτει ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ ἀπὸ τὰ ξελυμένα, στὸν τρόμο καὶ στὸ τράνταγμα, μαλλιὰ της. Σέρνει τὸ πτώμα τῆς Κρινῶς στὴν κοντινὴ στέρνα τοῦ κήπου καὶ τὸ πετᾷ μέσα στὸ νερό.

Ὅταν ἔρχεται ὁ βασιλιάς Δημοχάρης, φέρνοντας μαζί καὶ τὸν Αἴμο, ξεδιαλύνεται ἡ ἀλήθεια. Ἡ πλεξούδα τῆς Ροδόπης ἀγγιχτὴ καὶ ὁ Δημοχάρης ἐμολογεῖ τὴν πλάνη του. Σὰ βλέπει τὴ βασιλοπούλα τώρα, ἀναγνωρίζει πὼς ἄλλη ἀγκαλιὰ τὸν εἶχε τὴ νύχτα δεχτῆ. Τὸ στοίχημα χαμένο. Ἡ κορώνια καὶ τὸ βασίλειο κερδισμένο ἀπὸ τὸν Αἴμο. Ἡ Ροδόπη ταξιδεύει σὲ πέλαγα χαρᾶς. Ὅμως ὁ Δημοχάρης σύμφωνα μὲ τὸν ἔρκου του, ζητᾷ νὰ πάρῃ γυναίκα τὴν παιδοῦλα πού τοῦ χάρισε τέτοιον ἔρωτα

καὶ νὰ φύγῃ μακριὰ νὰ ζήσῃ στὶς ἐρημιές. Μὰ ἡ παιδοῦλα δὲ βρίσκεται. Σάφω ἀπὸ τὴν ὁμολογία τοῦ προδότη Λαέρτη, γίνεται φανερό πὼς ἄκυρο τὸ στοίχημα, γιατί ἡ Ροδόπη ἔμαθε τὸ σκοπὸ τοῦ βασιλιᾶ μὲ προδοσία καὶ φυλάχτηκε ἀπὸ τὴν πλάνη. Τὰ πράματα ἀλλάζουν. Ὁ Δημοχάρης, μὲ τὴ γνώμη τῶν ἀρχόντων, μένει γιὰ πάντα βασιλιάς. Μὰ ἡ Ροδόπη μὲ ἄγριο σαρκασμὸ, δείχνει στὸ βασιλιά τὴ στέρνα τοῦ κήπου καὶ τοῦ λέει: νὰ βρῆ καὶ μέσα, νὰ χαρῆ τὴν ἀγάπη του. Ὁ Αἴμος καταριέται τὴν ἀδερφή του, γιατί βαθιὰ στὴν καρδιά του ἔτρεφε λατρεία γιὰ τὴν ἀμοιρὴ Κρινῶ.

Τὴ στιγμὴ αὐτὴ ἔρχεται μῆνημα ἀπὸ τὰ σύνορα, πὼς φάνηκε ὁ ἐχτρός καὶ ὁ πόλεμος ξεσπᾷ. Ὁ βασιλιάς χαρίζοντας τὴ ζωὴ στὸν Αἴμο ἐτοιμάζεται νὰ τρεξῇ στὴ μάχη. Μὰ πρῶτα προστάζει νὰ θάψουνε βασιλικά, καθὼς ἀξίζει, σὲ ταίρι βασιλιᾶ, τὴ λιγώζωη ἀγαπημένη του.

Κ' ἡ Ροδόπη ξεσπᾷ σὲ ἔρηνον.

Ἡ τραγωδία πλεγμένη σύμφωνα μὲ τὸ μῦθο πού μᾶς δίνει γνωστὸ δημοτικὸ τραγούδι, γιὰ τὸ βαρὺ στοίχημα τοῦ ἀδερφοῦ, πού βάνει τὴ ζωὴ, πιστεύοντας σταθερὰ στὴ γνώση καὶ στὴν τιμὴ τῆς ἀδερφῆς του, καὶ τοῦ βασιλιᾶ πού βάνει ξαντίμημα τὸ βίος του, ἀν τὴ γαλάσῃ. Ξετυλιμένο τὸ δράμα σὲ ἀπροσδιόριστὴ ἐποχὴ «τὴν ἐποχὴ πού ἄρχισε ὁ ἀνθρώπος» ὅπως σημειώνει ὁ ποιητῆς, «νὰ κλονίζῃ τὸ θρόνον τῶν Ὀλυμπίων καὶ νὰ θεοποιῇ τὸν ἑαυτὸ του», ἔχει τὸ χρῶμα τοῦ κλασσικοῦ καιροῦ, μεταφερόμενο ἐκεῖ γιὰ νὰ πάρῃ κάποιον ἀέρα ἀπὸ τὴν ἀρχαία τραγωδία καὶ στὴν ψυχὴ καὶ στὸ εἶδος τῆς διατύπωσης. Ὅχι βέβαια, πὼς ὁ ποιητῆς τῆς «Ροδόπης» ἔγραψε ἀπάνου στὴ φόρμα τῶν ἀρχαίων τραγικῶν, — τοῦτο θὰ εἶτανε γιὰ τὴν Τέχνη σωστὸς ἀναχρονισμὸς — μὰ πὼς μέσα στὸ ἔργο του φύλαξε πιστὰ τάπλά κ' αἰώνια διδάγματα πού χαρίσαν ἐκεῖνοι γιὰ τὴ σύνθεση καὶ τὴν ἀνάλυση τέτοιου εἶδους δημιουργημάτων τέχνης. Ἀκολουθώντας ἔτσι τὸ παράδειγμα τοῦ Γκαίτε καὶ τῶσιον ἄλλων κατοπινῶν, ἔδειξε πὼς κατέχει βαθειὰ τὴ γνώση τῆς συμμετρικῆς γιὰ τὸ χτίσιμο καὶ τὸ καλλῶπισμα, καὶ μάλιστα γιὰ τὴ νεώτερη δική μας δραματικὴ ποίηση, ἡ ἐργασία του θὰ μείνῃ παράδειγμα ἐπιμέλειας, φροντίδας καὶ πλαστικῆς ὁμορφιᾶς ἀπὸ τὰ σπανιώτερα.

Τὰ τέσσαρα μέρη τῆς τραγωδίας, ἐπεισόδια ὅπως τὰ ὀνομάζει, ζυγιασμένα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ Ἴσα μὲ τὸ τέλος τους, εἶναι βολεμένα στὴ σκηνή, μὲ ὅλη

τῆ γνώση πού χρειάζεται, γιά νά μὴ μένη ἡ θεα-
 τῆς, ἐκεῖ πού δὲν πρέπει, κομμένος, σὲ ξετύλιγμα
 τοῦ μύθου, πράμα πού οἱ περισσότεροὶ θεατρογρά-
 φοὶ μας, ποτὲ δὲν προσέχουν. Σκηνικὰ πυροτεχνή-
 ματα, χοντρά λόγια, πρόστυχες μπογιές καὶ βαθιοί
 χρωματισμοὶ λείπουν ἔλως διόλου. Ὅλα ἀεροσέρ-
 νονται καὶ πορεύονται καὶ πάνε σὰ βαλμένα ἀπὸ
 τὴν τραγικὴ Μοῖρα. Μὲ τὴ γαλήνη τῆς στέρεης
 περπατησιᾶς καὶ τὴν τάξη τοῦ καλοδοῦλευτου ρο-
 λογιῶ.

Γραμμένο τὸ κείμενο στὸν ἑντέκασύλλαβο στίχο,
 ρυθμὸ πού λάμπρυνε ὁ θεὸς Ντάντες κι ὁ δικός μας
 Σολωμός καὶ πού θερμὰ τοὺς ἐπικαλιέται, ἡ ποιη-
 τῆς, σὲ ἀνάκρουσμα τῆς τραγωδίας του. Κι ἀλη-
 θινά, ἐδηγοὶ τοῦ σταθῆκανε σὲ στίχο τὸ δεμένο,
 λιτό, σκληρό, σὰν κρίκο ἀπὸ διαμάντι, καὶ κατάρφε-
 ρε ἀπὸ τούτῃ τῆ μεριά, κατόρθωμα σωστό, νὰ δείξῃ
 σὲ τόσο μεγάλο ἄπλωμα (στίχοι 2305) πόσο ἡ γλώσ-
 σα μας ἢ δημοτικὴ, ἢ κανονικὴ, εἶναι πλούσια καὶ
 λιγερὴ κι ἀνθισμένη καὶ πλέρια νὰ ζουγραφίσῃ ἀπ'
 ἕλες τίς μεριᾶς τόσα πράματα κ' αἰσθήματα, καὶ
 σκέψεις νὰ ἐκφράσῃ καὶ νὰ δέσῃ νοήματα μὲ τόση
 μαστοριά. Γιατί ἔσοι νοιώθουν, μποροῦνε νὰ στο-
 χαστοῦνε, πόσο δύσκολο στέκεται νὰ σμιλευτῇ ὁ ἐν-
 τεκασύλλαβος, μὲ ἔλη τὴν ἀπαίτηση τῆς τεχνικῆς
 του, ἀπάνου στὸν πλατὴ διάλογο μιᾶς τραγωδίας,
 πού μέσα σὰ στοιχεῖα τῆς κλίνει καὶ τὴ ρητορικὴ
 κομψότητα τῆς φράσης, κάπως ἀντίθετη σὲ τέτοιο
 εἶδος τοῦ στίχου πού διάλεξε ὁ ποιητῆς νὰ μᾶς με-
 λωδήσῃ τὴν τραγωδίαν.

Οἱ χαραχτήρες διαγράφονται — ἔξω ἀπὸ λίγα
 μέρη — μὲ τὴν κανονικάδα καὶ τὸ μέτρο πού ἀπαι-
 τεῖ τοῦ μύθου τὸ πλέξιμο. Δὲν πρέπει νὰ λησμονή-
 σουμε, πὼς σ' ἔργα τέτοιας λογῆς, καθὼς ἢ τραγω-
 δία, δὲν μπορεῖ ν' ἀπαιτήσῃ κανεὶς τὴ φυσικότητα
 καὶ τὴν ἀλήθεια τοῦ πραγματικοῦ κόσμου, στοιχεῖα
 πού εἶναι ἀπαραίτητα, βέβαια, γιά τὸ σύγχρονο κοι-
 νωνικὸ δρᾶμα. Γιατί τὰ πράματα στέκονται πῶ
 μακριά μας, κουνιῶνται ἴσκιος, καὶ κάτου ἀπ' αὐ-
 τοὺς ψυχῆς θέλουμε νὰ ἰδοῦμε καὶ πάθη ἀνθρώπινα
 σὲ σύγκρουση, μὰ ἔλ' αὐτὰ ἔρχονται φερμένα σὰν
 ἀπὸ κάτι ἀνώτερο, σὰν πεπρωμένο, σὰ Μοῖρα πού
 ὑποτάξῃ τοὺς θνητούς. Ἐνῶ σὲ κοινωνικὸ δρᾶμα
 τὸ σπάραγμα τῶν ψυχῶν καὶ ἡ σύγκρουση τῶν πα-
 θῶν, ἔρχονται: τρικυμισμένα ἀπὸ τίς συνθήκες τοῦ
 κόσμου γύρω, ἀπὸ τὴν πίστη καὶ τὴ θέληση καὶ τὰ
 δεσμὰ τῆς κοινωνίας.

Θὰ μποροῦσε νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς, πὼς ἀπ' ἄ-
 λους, ὁ χαραχτήρας τῆς Ροδόπης, στέκεται συμμε-
 τρικά καὶ πλέρια ζουγραφισμένος. Γιατί αὐτὴ δείχνε-
 ται ψυχολογημένη ἀπ' ἀρχῆ ἴσα μὲ τὴ στερνὴ τῆς

φράση, καὶ δικιολογημένη γιά ἔλη τῆ φράση τῆ
 Ἐνῶ τὸ πρόσωπο τοῦ βασιλιά Δημοχάρη, μαζὶ κ
 τοῦ Αἴμου, τὰ δὴ πού ἀνοίγουνε τὴν τραγωδίαν κ
 μὲ τὸν τρόπο ἀκόμα πού τὴν ἀνοίγουνε, μᾶς ἀφή-
 νουν κάποιες ἀοριστιές καὶ κάποιες ἀπορίες, πού βέ-
 βαια ἔνα μάτι ἔχει ἀπαιτητικὸ, μπορεῖ ἀξιόλογα ν
 τίς παραστρατίσῃ γιά νὰ προχωρήσῃ. Ἡ μποροῦ-
 σαν ἀκόμα νὰ εἶναι πῶς δεμένα, σὰν τοὺς ἀξιοθά-
 μαστους στίχους δεμένα, καὶ τὰ πρόσωπα τῆς Μαν-
 τῶς, πού ἡ λαχτάρα τῆς ὄσο κι ἂν φαίνεται προ-
 σαρμοσμένη, πάντα σὲ ἀπὸ τὴ σκηνὴ παίξιμο, θά-
 φῃσῃ ἄθερμο τὸ θεατῆ, — καὶ τοῦ Λαέρτη πού κά-
 πως σκληρὰ δείχνεται ὁ ἐσώψυχος τρόπος καὶ καη-
 μὸς πού τὸν κεντρώνει.

Ὁ κ. Παριώτης μολαταῦτα, μᾶς ἔδωσε μὲ τὴ
 «Ροδόπη» ἕνα δείγμα ἀξιόλογο τῆς μόρφωσής του.
 Ἡ φιλολογία μας στολίζεται μ' ἔργο πλούσια τε-
 χουργημένο. Τὸ κοινὸ μας, φυσικὰ, δὲν εἶναι προε-
 τειμασμένο νὰ δώσῃ τὸ βαθμὸ τῆς ἀξίας. Ὅμως τί
 μάθημα θὰ εἶταν, ἂν τὸ λεγόμενο Ἑθνικὸ Θέατρο,
 μποροῦσε νὰ θερμάνῃ, νὰ ζωντανέψῃ τέτοια ἔργα,
 ὅσο σπάνια κι ἀραιὰ κι ἂν εἶναι. Θὰ μποροῦσε νὰ
 τροχιστῇ ἕνα λεπτὸ γοῦστο, νὰ χαραχτῆ ἀγνὸ κι ἀ-
 νόθευτο φρόνημα, νὰ ἐπαινεθῇ ἡ πρωτοτυπία τοῦ
 συγγραφέα, πού μᾶς ἔφερε στὴν τραγωδίαν, μὲ τὸ χα-
 ραχτήρα τῆς Ροδόπης, ἕνα πρόσωπο, μιὰ ἡρώϊνα,
 πού δὲν ἔχει τὰ συμπαθητικὰ γνωρίσματα τῆς γυ-
 ναίκας, μὰ κάτι ἄλλο ἀντίθετο, πολὺ ἀνθρώπινο καὶ
 πλατύτερο, διδαχτικὸ πάντα, πού κινεῖ τὸν ἔλεος, μὰ
 πού μαζὶ κινεῖ καὶ κάτι ἀπὸ τὴ σκέψῃ. Καὶ σὲ τέ-
 λος θὰ μποροῦσε τὸ κοινὸ μας νὰ ἰδῇ καὶ μιὰ φέρ-
 μα, ἕνα πρότυπο, ἕνα γνώριμο καλοῦπι τραγωδίας,
 ἀπὸ τὰ μεταχειρισμένα πάντα, μὰ πού κι αὐτὸ δὲν
 εἶναι λίγο, γιά τὴ δικὴ μας ἐποχὴ τῆς ἀκαταστα-
 σίας, καὶ πού διόλου μάλιστα δὲν ἐμποδίζει τὴν πρω-
 τοτυπία νὰ ὑψωθῇ, «γιατί φτάνει, ὁ ποιητῆς, μέσα
 σὲ καλοῦπι τὸ γνωριμότητα, νὰ κλείσῃ κάτι ἀπὸ
 τὰ γνωρίσματα τῆς ψυχῆς του», λέει ὁ Παλαμάς.

II

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ: ΑΠΟΓΟΝΟΙ

Ὁ Λάμπρος Ἀγραφιῶτης κι ὁ Γιάννης Καλῆς,
 φίλοι μπιστεμένοι κι ἀδερφικοί, μαζὶ μὲ τὸν Κώστα
 Παλιμῆ καὶ τὸ Μιχάλη τὸ Σέρα, κινημένοι ἀπὸ
 τὰνθρωπιστικὰ ἰδανικὰ τοῦ καιροῦ μας καὶ θέλοντας
 νὰ δουλέψουνε πραχτικὰ γιά τὸ ξεσκάβωμα τοῦ
 ἐργάτη, βάλανε τὰ κεφάλαια, ποιὸς λίγο ποιὸς πο-
 λύ, κ' ἰδρύσανε μιὰ φάμπρικα στὴν Ἀθήνα, πού
 εἶχε σκοπὸ σιγὰ σιγὰ ν' ἀδερφώσῃ τὴν ἐργασία μὲ

τὸ κεφάλαιο, νὰ κάμῃ τοὺς ἐργάτες μὲ τὸν καιρὸ μέτοχους καὶ συνιδιοχτῆτες στὴν ἐπιχείρησιν.

Ὁ Λάμπρος, χαραχτήρας διαμαντένιος, ἀλύγιστος, ἀποφασισμένος νὰ θυσιάσεται γιὰ τὴν πίστη του καὶ τὰ ἰδανικά του, εἶδε μὲ τὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ, πῶς ὁ κόσμος δὲν εἶτανε σὰν καὶ δαύτονε· Βλέπανε οἱ μέτοχοι πῶς ἡ δουλειὰ πῆγαινε μπροστά, μὰ τὰ κεφάλαιά τους δὲν τοὺς δίνανε παρὰ ἓνα μικρὸ τόκο καὶ θελήσανε νὰ τἀποσύρουνε. Ὁ λόγος γιὰ τὸν Κώστα τὸν Παλμῖδη καὶ τὸ Μιχάλη τὸ Σέρα. Ὁ Λάμπρος ἔχοντας ἀπεριόριστὴ πίστη στὴν τίμια δουλειὰ του καὶ στὸν ἴσιο χαραχτήρα τοῦ φίλου του Καλῆ, δὲν πολυλογάριζε τὰ τέτοια. Νόμιζε πῶς οἱ δύο τους, ὁ Καλῆς κι αὐτός, φτάνανε μὲ τὴ θέλησιν, νὰ βαττηξοῦνε τὴ δουλειὰ, ἀφοῦ μάλιστα τὰ πῶ σπουδαῖα κεφάλαια καὶ τὸ ἴδιο τὸ κατὰστημα τῆς φάμπρικας, τὰ χρωστοῦσανε στὸν Καλῆ, ποὺ τὰ εἶχε κληρονομὰ ἀπὸ τὸν πλοῦσιο γεροθεὸ του τὸν Πέλλα.

Κι ὅμως μιὰ γυναίκα, ἡ Χάρη, ὁμορφὴ ὅσο παίρνει, γητετέρα, ποὺ τραβοῦσε τὸ Λάμπρο μὲ τὴν ἀπλὴ κοινότητα της, τὴν πλέρια χάρη της καὶ τὴν ἀνοιχτὴ καρδιά της, ἤρθε νὰ τοῦ φαρμακώσῃ τὸ δρόμο τῆς ζωῆς καὶ τῆς δουλειᾶς του. Εἶτανε συνηθισμένη μ' ὅλα αὐτὰ, στὰ κοκετίστικα σκέρτσα μὲ ἔσους τὴ ζυγῶνανε, ἔχοντας γιὰ βοήθῃ τὴ συζυγικὴ βλακεία τοῦ Ἀντρέα, ἐνὸς τύπου ποὺ ζοῦσε, λές, καὶ δικαιολογοῦσε τὴν ὑπαρξή του, γιὰ νὰ λατρεύῃ τὴν ὁμορφιά τῆς γυναίκας του, γυρεύοντας οἱ ἄλλοι γύρω του νὰ τονὲ θαμάζοῦνε γιὰ τἀπόχτημά του. Μὲ τὰ νάξια της αὐτὰ, τοῦ τράβηξε τὸν ἀγαθὸ καὶ πιστευμένο του φίλο Καλῆ, τόσο πολὺ ὥστε νὰ τὸν κάμῃ νὰ παραιτήσῃ καὶ φάμπρικα καὶ ἰδανικά του καὶ νὰ τονὲ φέρῃ στὴν ἀδιαφορία ἐκείνη γιὰ τὸ ἔργο τους ποὺ ἰσοζύγιαζε μ' ἐγκατάλειψιν. Ὅσο ἡ Χάρη, τόσο μαζὶ κι ὁ Καλῆς εἶτανε τὰ εἰδῶλα τοῦ Λάμπρου, οἱ θεοὶ του, ποὺ τοῦ ὁμοφαινανε τὴ ζωὴ, τὸν ἐγκαρδιώνανε σὲ δράσιν καὶ τοῦ δροσίζανε τὴν ψυχὴ ἀπὸ τίς καθημερινὲς σκοτοῦρες. Ἡ μιὰ, μὲ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν τρυφερότητα ποὺ τοῦ εἶδεινε· ὁ ἄλλος, μὲ τὴν περίσσια φιλία ποὺ τοῦ χάριζε.

Ἔτσι σὰν εἶδε τοὺς δύο νὰ ἐνωθοῦνε καὶ νὰ τὸν ἀφήσουν ἔρμω, σὰν εἶδε τὴ δουλειὰ του νὰ κιντωνεῖν ἀπὸ τὸ τράβηγμα τῶν κεφαλαίων, μ' αἰτίες γιομάτες προσωπικὰ πάθη καὶ μικροπονηριές, δὲ λύγισε, δὲ νικήθηκε, μὰ κοίταξε μπροστὰ τὸ δρόμο του, ἂν κι ἀληθινὰ ἐννοιωθε πῶς δὲ θὰ μπορούσε μονάχος του νὰ φέρῃ τὸ βαρὺ φορτίο.

Ἐμπόδιο στὸ δρόμο του στάθηκε, κοντὰ στοὺς ἄλλους, καὶ ἡ «Ἐργατικὴ Λέσκη», ποὺ ἰδρύσανε μερικοὶ μερικοί, θέλοντας νὰ φανοῦνε στὴν κοινωνία

ποὺ ἀσπάζονται τάχα τίς νέες ιδέες, μὰ μὲ σκοποὺς ταπεινοὺς, γιὰ ν' ἀκουστοῦνε, νὰ ρεκλαμαριστοῦνε καὶ νὰ κατωρθώσουν ἔτσι ν' ἀνεθοῦνε τὰ σκαλιὰ τῆς κοινωνικῆς ἐπιτυχίας. Ἡ Λέσκη αὐτὴ μάλιστα, ἂν καὶ εἶχε τὸ κάτου κάτου τῆς γραφῆς τὸν ἴδιο σκοπὸ μὲ τὸ ἔργο τοῦ Λάμπρου, δὲν ἤρθε νὰ τονὲ βοηθήσῃ, νὰ τονὲ στηρίξῃ. Ἀντίθετα, θέλησε νὰ τοῦ ξεσηκώσῃ τοὺς ἐργάτες τῆς φάμπρικας, λέγοντάς τους πῶς ὁ Λάμπρος κ' οἱ ἄλλοι κεφαλαιοῦχοι τοὺς ἐκμεταλλεύονται καὶ τοὺς γελοῦνε, καὶ πῶς σὰ θὰ ἰδρῶσῃ ἡ Λέσκη τὴ δική της φάμπρικα, τότε θὰ ἰδοῦνε κ' οἱ ἐργάτες Θεοῦ πρόσωπο.

Μιὰ μέρα παραφύλαξε ὁ Λάμπρος κ' εἶδε μὲ τὰ ἴδια του τὰ μάτια, τὸν Καλῆ καὶ τὴ Χάρη, σὲ μοναχικὸ περίπατο. Θυμήθηκε πῶς δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς, ποὺ κι αὐτὸς εἶτανε στὴ θέσιν τοῦ Καλῆ. Ἡμὸς κι ἀηδία μαζὶ τονὲ κυρίεψε. Ἐφυγε βιαστικός. Πῆγε τὸ ἴδιο βράδι στὸ σπίτι τοῦ Καλῆ γιὰ νὰ τὸν ἀνταμώσῃ, ποὺ ὅλο τοῦ ξέφευγε μὲ διάφορες αἰτίες. Τοῦ μίλησε γιὰ τὴ δουλειὰ τους καὶ τὴν ἀδιαφορία ποὺ εἶδεινε. Τὸν εἶδε κλονισμένο, ἔτοιμο νὰ τὰ παραιτησῃ ὅλα ὀριστικά. Ἀπὸ κεὶ πῆγε στὸ σπίτι τῆς Χάρης. Τὴν πέτυχε σὲ μοναχικὴ στιγμὴ καὶ τῆς μίλησε ὀξω ἀπὸ τὰ δόντια. Σπαραγμένος ἔμνησκε γιὰ τὴν ψευτιά της, λυπημένος γιὰ τὸ φίλο ποὺ τοῦ τονὲ γκρέμισε ἀπὸ τὸ θρόνο ποὺ τοῦ εἶχε στήσει στὴν ψυχὴ του.

Εἶτανε ὁ καιρὸς ποὺ φουρτούνιαζαν τὰ ἔθνικα πράματα. Τὴ μέρα ποὺ κηρύχτηκε ἡ ἐπιστράτευση, ὁ Καλῆς, σὰ συλλογιόμενος γιὰ τὸ φέρεμά του, μὴν ἔχοντας ὅμως τὴ δύναμιν νὰ τὸ ἀλλάξῃ, πῆγε στὴ φάμπρικα γιὰ νὰ κανονίσῃ μὲ τὸ Λάμπρο τὰ πράματα προσωρινά. Δὲν τραβιότανε ὅλος διόλου ἀκόμα. Θὰ τῶκανε ἴσως ἀργότερα, ἂμὰ θὰ περνοῦσε ὁ πόλεμος, ποὺ ἄρχισε κιόλας ἀπὸ παντοῦ νὰ φαίνεται ἀναπόφευγος. Ὁ Λάμπρος δέχτηκε μ' ἐνθουσιασμὸ τὸ ξέσπασμα τῆς Ἐθνικῆς ψυχῆς. Οἱ δοκιμασίες τοῦ πολέμου θὰ εἶτανε, κατὰ τὴν ἰδέαν του, τὸ βάπτισμα τοῦ ξαναγεννημοῦ τῆς φυλῆς. Σὰ φεύγανε οἱ ἐργάτες του νὰ ντυθοῦνε στρατιῶτες, τοὺς μίλησε γκαρδιακά, τοὺς ἀνοιξε τὴν ψυχὴ του. Αὐτὸς πῶς ἓνα εἶχε χρέος, νὰ δουλέψῃ γι' αὐτοὺς, ν' ἀφιέρωσῃ τὴ ζωὴ του γιὰ τὸ ἔργο του τὸ μεγάλο, ὅπως τοῦ ἀφιέρωσε τὴν ψυχὴ του, ἀδιαφορώντας γιὰ τὸν πόλεμο ποὺ τοῦ κάνανε ἄλλοι, γιὰ τὰ φαρμάκια ποὺ τὸν ποτίζανε. Τοὺς ὑποσχέθηκε πῶς ἔσοι μείνουν θὰ δουλεύουν γι' αὐτοὺς ποὺ πᾶνε νὰ πολεμήσουν, καὶ πῶς ἔσοι δὲ γυρίσουν πίσω, δὲ θὰ χάσουν τὸ μερικὸ τους ἀπὸ τὴ φάμπρικα. Καὶ οἱ ἐργάτες μὲ τέτοια λόγια συντροφεμένοι, φεύγανε γιὰ τὸν ἅγιον σκοπὸ τους, κ' ἔμνησκε ὁ Λάμπρος φύλακας ἄξιος

και πιστός, έτοιμος να εξακολουθήσει τη δουλειά, έξω από εφήμερα πάθη κ' αισθήματα, γενναίος κι αυτός πολεμιστής, μέσα στην άγριαν αμάχη που η κοινωνία πάντα κηρύχνει σε βσους τραβούνε δρόμο καινούργιο και φωτισμένο....

Οι «'Απόγονοι» κρατούνε τη σειρά τους από τους «Ζωντανούς και Πεθαμένους», το δράμα που τυπώθηκε στα 1905. Το Λάμπρο, τη Χάρη και τα περισσότερα από άλλα πρόσωπα της ιστορίας τούτης, τα ξέρουμε από κει. Όμως πόσο αληθινότερα τώρα τα γνωρίσματα και τα ψυχολογικά τους! Βέβαια το πρώτο χρώμα τους πάντα μένει, μα έ καιρός σά να του ξευγένισε και το γλύκανε και το λέπτυνε τον παλιό τόνο. Μας παρουσιάζει στη δήγηση τούτη, έ συγγραφέας, πρόσωπα κινημένα από ζωή κι αλήθεια ουσιαστικότερη, να πούμε, από τη ζωή που έμφύχωνε τα πρόσωπα του σκηνοικού του εκείνου έργου. Βλέπουμε τώρα τα πράματα ζυγιασμένα, εσορροπημένα, βολεμένα με τάξη και μέθοδο, βλέπουμε τα γεγονότα ξετυλιμένα με την ήσυχη δύναμη του τεχνίτη, που έχει πίστη στον έαυτό του, που έχει κλείσει τη συνθετική του στα σύνορα που μπορεί και θέλει, κ' έρχεται σε έλα έτοιμασμένους να πορευτή το δρόμο τόν άξιο.

Ο χαρακτήρας του Λάμπρου ξεκαθαρίζεται έλακτικώς. Ο πατριώτης τών «Ζωντανών και Πεθαμένων» έ ήρεμος, έ διαμαντένιος, έ άψευδαδιστος, μι άγονος κι άχρηστος άνθρωπος, φανερώνεται τώρα δουλευτής και ξαναγεννητής, δημιουργός άλύγιστος και σταθερός στο έργο το μεγάλο, που καταπιάστηκε, κινημένος να δώση σάρκα και ψυχή στα ιδανικά του, που είναι ιδανικά παρμένα από τη συγκαιρινή μας γύρω ζωή, από την ανάγκη την άδάμαστη, από τόν κόσμο που υπάρχει ελόθερμος κι ελόβολος και τραβά την προσοχή σαν κάτι πολύ πιεσπουδαίο κι αληθινότερο από τις λογής κούφιας θεωρίες και προσπάθειες της καλής λεγόμενης τάξης, για δημιουργία εφήμερων κύκλων πατριωτισμού κ' έπιτηδεισύνης. Η ψυχολογία του Λάμπρου, που δίνει το μέτρο της έλης ιστορίας, είναι άμίμητα ζυγριασμένη κι αναλυμένη. Αυτός, έ βέρος ρωμός, από σά που ανάστησε την Ελλάδα του 21, καταντά ύστερα από τόσους γύρους και δρόμους στο συμπέρασμα, πως οι σημερνοί Ρωμοί είμαστε ίδιοι κι απάλλαχοι οι παπούδες μας, που από τη μιá μεριά πολεμούσανε να διώξουνε τόν Τοῦρκο κι από την άλλη τραγόντουσαν αναμεταξύ τους σά λυσάρικα σκυλιά. Και να οι «'Απόγονοι» τών προγόνων! Και να μιάν αλήθεια και μιá παρατήρηση που χαρακτηρίζει ελάκαιρην έποχή.

Η Χάρη, στη δήγηση τούτη, μάς φανερώνεται σαν ξεδιαλυμένο αίνιγμα που είχε μείνει από τόν καιρό τών «Ζωντανών και Πεθαμένων». Είναι η γυναίκα, η αλώνια, που κι ακόμα σά θέλη να ύψωθή πάνω από τις ταπεινότητες του κόσμου, από τις εναντιότητες της ζωής, με το ξεχωριστό ψυχόρμητο που έτυχε να χαρακτηρίζη τη διαλεχτή φύση της, πάντα στο βάθος άνεμοφέρνεται και λυγίζεται και σπá από κάτι επιπόλαιο και πρόσκαιρο, που κι αυτή καλά καλά δέν μπορεί να το διακρίνη. Κάτι που συνταιριάζει τη φιλαρέσκεια την άχόρταστη με την ήδονη της πεταλούδας να τραγá το μέλι σε έλα τάνθη που το βρίσκει. Κ' είναι αυτό μιá συνήθεια, μιá κλίση, μιá μανία της γυναίκας, που έρχεται σαν αντίθεση με την αποκλειστικότητα που θέλει έ άντρας να δώση σε τέτοιας λογής αισθήματα, και που τις περισσότερες βέβαια φορές, περνά σά σύγνεφο για να σόση στο μούχρωμα, μα που κάποτε ταράζει και φουρτουνιάζει και φέρνει αλλάσματα και καταστροφές μέσα στη ζωή.

Τá φερσίματα της Χάρης στο Λάμπρο, ζυγριαφίζονται ήρεμα στην απανωσιά τους, μα δυνατά στο βάθος τους, απάλλαχτα επως οι σημερνες συνθηκες της κοινωνίας τα κερνούνε στους αισταντικους ανθρώπους. Και ίσως θάλεγε κανεις πως το κέντρο της δράσης του έργου του κ. Ταγκόπουλου, βρίσκεται μέσα στις σκηνές αυτές, που δείχνουνε και ψυχολογούνε και ξεψαχνίζουνε όχι μόνο άτομικες δραματικες περιπέτειες, μα σύφυχη μιá κοινωνία, σαν τη σημερνή, ένα οικοδόμημα που στηρίζεται στον άμμο, μα που δέν μπορεί να πέση ε δέν έρθη το φουσκωμένο, το δυνατό και γιγαντένιο κύμα να το συντρίψη. Και πόσο το τέτοιο σύντριμα θά είναι ευεργετικό, το νοιώθουμε πιε πολύ άμα προσέξουμε στα καθέκαστα της περιήμης «'Εργατικής Λέσχης», που μάς παρουσιάζει έ συγγραφέας με τόση δύναμη στην περιγραφικότητα, ζωντάνια στις εικόνες και φυσικότητα στις σκηνές. Έρχεται σαν αποκάλυψη για τους ρωμαίικους σύλλογους, που κατανήσανε πληθος τα τελευταία χρόνια, μην έχοντας άλλο σκοπό παρά χάσιμο καιρού και δημιουργία πονηρης φασαρίας, για δείξιμο και έκτουσμα ώρισμένων έπιτηδειων, εμπόδιο και χαντάκωμα κάθε ώφέλιμης ιδέας στην πραγματοποιήσή της.

Μπορεί να παρατηρηθή πως οι «'Απόγονοι» με έλες τις ζωντανές, γενικες και καινούργιες ιδέες που τους έμψυχώνουνε, πλέκουνε σύγκαιρα τις σκηνές τους στον ένα και τόν ίδιον τόπο, γύρω από την 'Ακρόπολη. Ο βράχος της 'Αθήνας που όρθώνεται σά σύμβολο της προγονικής δόξας, από τόν κλασσικό καιρό έσα με τόν καιρό του 21, τραβά τους ε-

πόγονους και σήμερα ακόμα σαν όνειροπλέκουμε σαν έρωτεύονται και θέλουμε την απομόνωση της λατρείας ν' απολάψουμε, σά δουλεύουμε για να δημιουργήσουμε κάτι πραχτικό κι όφελιμο στη ζωή τους. Είναι ή κλωστή που δένει τις εποχές, είναι ή κληρονομιά των παλιών που βράζει μέσα στο δικό μας αίμα, είναι οι άρετές και τα ψεγάδια που ένώνουν τους προσητερινούς με τους σημερινούς. Μάς τó δείχνει αυτό, μάς τó τονίζει κάτω από τις γραμμές του ó συγγραφέας, κ' είναι σά να καταστρώνει πρόβλημα για μελέτη και για ψάξιμο.

Τό έργο τούτο του κ. Ταγκέπουλου, έσο κι αν φανερώνη τους χαρακτήρες σαν αλύγιστους και μονοκόματους μέσα στη ζωή, όπως τó θέλει και τó συνηθίζει πάντα ó συγγραφέας, έχει όμως τόν άερα και τή δροσιά μας αύγής που χαράζει στη νέα μας τέχνη. Νά πλησιάσουμε, να κοιτάξουμε, να έρευνήσουμε την κοινωνία που ζούμε μέσα της και γυρίζουμε. Ποιά ψεύτικα και μαύρα ιδανικά τή χαρακτηρίζουν και τή σπρώχνουν στη ζωή, με ποιόν τρόπο υποδέχεται την αναπόφευγη ξένη επίδραση, αν και πως δουλεύει κάθε τάξη για ν' αληθέψη τόν προορισμό της και τις πίστες της. Όχι βέβαια, πως πρέπει να σταθί άποκλειστικός σκοπός της σύγχρονης λογοτεχνίας ή τέτοια μελέτη, με είναι απαραίτητο να έτοιμασθί κι ó κατάλληλος δρόμος, γιατί άλλου τά κοινωνικά ζητήματα είναι ζωής και θανάτου και ή φιλολογία που ζουγραφίζει τó σήμερα, δέν μπορεί παρά να τάγκαλιάσει, αυτά με έλη την αξία που τους πρέπει.

Οί «Απόγονοί» δουλεύουνε απ' αυτή τή μεριά και στέκονται σαν πρόδρομοι, συμπληρώνοντας έτσι τó γενικό έργο του συγγραφέα τους. Η αντίγραφή στα πρόσωπα και στα πράγματα, στις ψυχές και στα γεγονότα, είναι τέτοια, που χαρρεί κανείς πως όλα εσα ίσως ό συγγραφέας τάζησε και τά αίστάνθηκε ό ίδιος. Κάτω από το κοντίλι του ζούνε και σαλεύουνε πρόσωπα της καθημερινής μας γνωριμίας και ίσως ή προσωπική ζωή του συγγραφέα να μίην είναι ξένη στην έμπνευση και στην άφορμή των «Απόγονων». Αράμα πλέκεται γύρω από τή σημαία μας ιδέας, δράμα, που της άυτοθυσίας ή γαλήνη δέν είναι τó μικρότερο από τά γνωρίσματά του.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

Καταλάθος στην έπισηφαλίδα του περισημένου φύλλου μίηξε ΙΒ' χρονιά, ένω ή Δωδέκατη χρονιά του «Νουμά» άρχινάει με τó σημερνό φύλλο. Και τó θυμίζουμε στους συντροφιμάδες μας.

ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΤΑΡΤΑΡΙΝΙΣΜΟΣ

Στό «Έργο του» της Ηρούσσας (άρθρ. 198, 14)27 του Νοέβρη 1913) δημοσιεύτηκε τó ακόλουθο άρθρο με τίτλο «Τό αύριο . . .», που κάποιος φίλος μάς τόστειλε μεταφρασμένο, και που τó δημοσιεύουμε και μεις, γιατί όσο κι ό δείχνει τόν Τουρκικό φανατισμό, άδερφομένονε με άλλινωτο ταρταρινισμό, στολίζεται που και που και με τó χαρακτηριστικό λυρισμό, τόν Ανατολίτικο, που όμορφάει ακόμα και την πιο θηριώδικη λύσσα. Τό άρθρο μεταφράστηκε πιστά. Που και που άναγκαστήκαμε να σβήσουμε ή να μισσοκεπάσουμε μερικές άδιάντροπες φράσεις και βρισιές.

Η πολιτική μπορεί να συνθηκολογήσει, με τó έθνος και ή άρετή ποτές. Είμαι ένας Τουρκός που διψώ εκδίκηση. Τί με μέλει έμένα από συνθήκες και συμβιβασμούς;

Αύριο! Τήν ώρα που ή αύγη θά χωράει από τόν ορίζοντα της Ρούμελης, άχνίζοντας από τó άγνό κόκκινο αίμα που τρέχει από τά στήθια του έθνους μου, με τά άχτένιστα μαλλιά μου, τά βουρκαμένα μάτια μου, σφίγγοντας τους γρόθους μου σαν κάτι που θυμίζει την εκδίκηση στοιχειωμένη στην άκρη ενός βράχου ξεροϋ, θά με ιδείς μπροστά σου.

Ήμίνοντας με τó άριστορό μου χέρι τó χρυσοκεντημένο γαικά σου και σειώντας τó τρισεβυσμένο και παράλυτο στέμμα σου, θά κατεβιάσω με τó δεξί μου τó χέρι στα μούτρα σου μιά, με τή δύναμη του Θεού, όπου θά σ' άνοίξει τά μάτια σου.

Τότε, ό! μηδισμένο κυρίαρχο ενός ξεροτάπου! Τότε με τά δέκα νύχια τού χειριού μου θά σκάψω τά μάτια σου, και τάλλο ταίρι των κολλητών κρεάτων θά τó ταγίσω στα κυράκια που ως τά χιές ταμπούσανε ξεσκίζοντας τά κουφάρια των άδερφάδων και των ήρώων του Έθνους μου.

Έ, δωδέκατε Κωσταντίνε! Ά δέν άνοίξω στο στήθος σου δεκατρείς τρύπες με τή λόγχη μου, να μίην είμαι Τουρκός!

Αύριο τήν ώρα που θά κίεται ό ορίζοντας στη Ρούμελη με τά πύρινα άχ! που θά βγαίνουν απ' τά χείλια του έθνους μου, με τά φλογισμένα μάτια μου, τρίζοντας τά δόντια μου, και με τó τουφέκι μου τραβηγμένη τή σφαίρα σά φοβερό στοιχείο εκδίκησης, θά με ιδείς αντίλαο στο έθνος σου άπάνω στην άκρη ενός ξεροϋ βράχου.

Στό μαβί χρώμα της σημιάς σου, θά περεχίσω τó αίμα των κοπελλιών σου και στο άσπρο, τού πένθους τή μαυρούα.

Θά γρεμίσω όχι μόνο τά παλάτια που κάθεται, με και κείνα που φαντάζεσαι.

Άπό κάθε όμορφης Άθηναίας μαλλιά θά κόψω